

กฎหมายคณะสงฆ์ว่าด้วยทรัพย์สินของวัดและการบริจาคในนามวัด*
SANGHA LAW ON TEMPLE PROPERTY AND DONATIONS
IN THE NAME OF THE TEMPLE

พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกโร)

Phraudomsitthinayok (Kumphol Kunungkaro)

วัดบางอ้อยช้าง นทบุรี

Wat Bang Oi Chang, Nonthaburi

Corresponding Author E-mail: opal_1982@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษากฎหมายคณะสงฆ์ว่าด้วยทรัพย์สินของวัดและการบริจาคในนามวัด โดยวิธีการศึกษาข้อกฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ จากหนังสือตำรา อินเทอร์เน็ตและวิเคราะห์สังเคราะห์ผลจากการศึกษา พบว่า 1. กฎหมายที่ดินและการครอบครองที่ดินวัดมีการจัดการตามจารีตประเพณี ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ได้มีการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสิทธิในที่ดินและการออกเอกสารสิทธิ์อย่างเป็นระบบ และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 กฎกระทรวง ระเบียบ และมติมหาเถรสมาคม และ 2. พ.ร.บ. คณะสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินว่าด้วยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 31 ทวิ ได้บัญญัติอย่างชัดเจนว่า วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งเป็นการรับรองสถานะทางกฎหมายของวัดในฐานะนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน ทำให้วัดมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายแยกต่างหากจากพระภิกษุสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในวัดนั้น โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไปรวมถึงการจัดการทรัพย์สินตามมาตรา 31 (2) และในกรณีที่วัดไม่มีเจ้าอาวาส มาตรา 31 วรรคสอง กำหนดให้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าอาวาส และหากไม่มีผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสด้วย และ 3. กฎหมายการบริจาคในนามวัดปัจจุบันลดหย่อนภาษี 2 เท่าสำหรับผู้บริจาคให้แก่วัด กฎหมายกำหนดสิทธิประโยชน์ทางภาษีไว้อย่างชัดเจน โดยบุคคลธรรมดาสามารถนำเงินบริจาคไปหักเป็นค่าลดหย่อนได้ไม่เกินร้อยละ 10 ของเงินได้พึงประเมินหลังหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อนอื่น ๆ ส่วนนิติบุคคลสามารถนำไปหักเป็นค่าใช้จ่ายได้ไม่เกินร้อยละ 2 ของกำไรสุทธิ ทั้งนี้ การบริจาคต้องมีหลักฐานที่ถูกต้อง เช่น ใบเสร็จรับเงินหรือหนังสือรับรองการบริจาคตามที่กรมสรรพากรกำหนด

คำสำคัญ: กฎหมาย; คณะสงฆ์; ทรัพย์สินของวัด; การบริจาค

*Received September 30, 2025; Revised December 24, 2025; Accepted January 4, 2026

Abstract

This academic article aimed to study the Sangha Act regarding monastery property and donations made in the name of the monastery. The methodology was to study the laws and Sangha Acts from textbooks, the internet, and analyzed and synthesized the results. The study was found that:

1. Land law and temple land ownership are managed according to custom. Later, when the Land Code of 1954 was promulgated, systematic principles regarding land rights and the issuance of title deeds were established. This was followed by the Sangha Act of 1962, ministerial regulations, rules, and resolutions of the Sangha Supreme Council, and
2. The Sangha Act regarding property, Section 31 bis of the Sangha Act of 1962, clearly states that a temple has the status of a juristic person. This certifies the legal status of a monastery as a juristic person under public law. This gives the monastery legal rights and duties that are separated from those of the monks residing in that monastery. The abbot is the representative of the monastery in general affairs, including property management, as per Section 31 (2). In the case where the monastery does not have an abbot, Section 31, paragraph two, stipulates that the acting abbot has the same authority and duties as the abbot. If there is no acting abbot,
3. The current law on donations made in the name of the monastery provides a double tax deduction for donors to the monastery. The law clearly stipulates tax benefits. Individuals can deduct donations not exceeding 10 percent of their assessable income after deducting expenses and other deductions, while juristic persons can deduct up to 2 percent of their net profit as expenses. However, donations must be accompanied by valid evidence, such as receipts or donation certificates as specified by the Revenue Department.

Keywords: Law; Sangha; Temple Property; Donations

บทนำ

พระพุทธศาสนามีความเกี่ยวเนื่องกับสังคมไทยมาอย่างต่อเนื่องและมีการศึกษาและพัฒนาเพื่อพัฒนากระบวนการให้ประชาชนได้รับความรู้สามารถพัฒนาจิตใจเพื่อเข้าสู่สังคมได้อย่างสันติสุขและเน้นในการที่จะสร้างองค์ความรู้ที่ดีให้แก่สังคมประเทศชาติได้อย่างดีจะเห็นได้ว่าพุทธศาสนานั้นมีการหยั่งรากลงถึงประเทศไทยมาอย่างยาวนาน ความคาดหวังที่มีต่อพระสงฆ์จึงมีความคาดหวังที่ในระดับสูงมาก แต่ก็เกิดปัญหาในความคาดหวังนั้นคือมีข่าวในภาพลบที่เกิดขึ้นอย่างมากมายทำให้คณะสงฆ์ได้รับผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของสตรีที่มาเกี่ยวข้องกับวัดและอีกเรื่องหนึ่งคือเรื่องทรัพย์สินที่เป็นกรณีศึกษาอย่างดีดังนั้น ผู้เขียนจึงมุ่งเน้นในเรื่องของการศึกษาการพัฒนาองค์ความรู้ในลักษณะการศึกษาทรัพย์สินของวัดและที่จะเกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็นเรื่องของภาษีและการทำบัญชีต่าง ๆ ทำให้เป็นองค์ความรู้ที่ให้อ่านได้สามารถศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัดจึงมิได้เป็นเพียงศาสนสถานเท่านั้น หากแต่เป็นศูนย์กลางของชุมชนในหลากหลายมิติ ทั้งด้านการศึกษา ศิลปวัฒนธรรม และการสงเคราะห์ทางสังคมด้วยบทบาทที่สำคัญเช่นนี้ รัฐจึงได้ตรากฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองและกำกับดูแลทรัพย์สินของวัด โดยมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องเป็นกรอบหลัก ทรัพย์สินของวัดมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากทรัพย์สินทั่วไป เนื่องจากได้รับการจัดประเภทเป็นศาสนสมบัติ ซึ่งแบ่งออกเป็นศาสนสมบัติกลางและศาสนสมบัติของวัด โดยมีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและเจ้าอาวาสเป็นผู้ดูแลรักษาตามลำดับ การเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามเจตนารมณ์ของผู้บริจาคและหลักพระธรรมวินัย

ประเด็นสำคัญประการหนึ่งในการพิจารณากฎหมายทรัพย์สินของวัด คือ การจัดการกับความซับซ้อนระหว่างกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทั่วไปกับกฎหมายเฉพาะที่บังคับใช้กับศาสนสมบัติ โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องกรรมสิทธิ์ สิทธิครอบครองและการจัดการผลประโยชน์ที่เกิดจากทรัพย์สินดังกล่าว นอกจากนี้ ยังมีประเด็นเกี่ยวกับข้อจำกัดในการโอน การจำหน่าย การเช่า และการแลกเปลี่ยนที่มีลักษณะเข้มงวดกว่าทรัพย์สินทั่วไป รวมถึงเงื่อนไขพิเศษเกี่ยวกับที่ดินวัดร้างและการกั้นที่ดินวัดเป็นที่จัดประโยชน์ กฎหมายยังได้กำหนดบทบาทขององค์กรต่าง ๆ ในการกำกับดูแล ได้แก่ มหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และกรมการศาสนา รวมถึงกำหนดกระบวนการระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับทรัพย์สินของวัดไว้เป็นการเฉพาะ ในบทความวิชาการ

จึงมุ่งเน้นกล่าวถึงระบบกฎหมายดังกล่าวโดยละเอียด เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและชัดเจนในการปฏิบัติ

กฎหมายที่ดินและการครอบครองในนามวัด

กฎหมายที่ดินและการครอบครองในนามวัดมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่และการดำเนินกิจการของวัดในประเทศไทย เนื่องจากที่ดินเป็นทรัพย์สินหลักที่วัดใช้เป็นที่ตั้ง ศาสนสถานและจัดกิจกรรมทางศาสนา ระบบกฎหมายที่ดินของไทยมีพัฒนาการมาอย่างยาวนานควบคู่กับประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย โดยในอดีตที่ดินวัดมักเกิดจากการอุทิศถวายของพุทธศาสนิกชนหรือพระมหากษัตริย์และมีการจัดการตามจารีตประเพณี ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ได้มีการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสิทธิในที่ดินและการออกเอกสารสิทธิ์อย่างเป็นทางการเป็นระบบรวมถึงมีบทบัญญัติเฉพาะสำหรับการจัดการที่ดินวัดด้วย นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 กฎกระทรวง ระเบียบ และมติมหาเถรสมาคม (ณัฏฐ์ อุตรวิเชียร และอารดา ชัยเสนา, 2566) ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์เฉพาะในการจัดการที่ดินของวัด ซึ่งกฎหมายที่ดินและการครอบครองในนามวัด มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. สถานะทางกฎหมายของวัดในการถือครองที่ดิน วัดมีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน ซึ่งสามารถเป็นผู้ทรงสิทธิในที่ดินได้ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 31 ทวิ ที่บัญญัติว่า วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล ด้วยสถานะนี้วัดจึงสามารถถือกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดินได้ในนามของวัด โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป รวมถึงการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของวัดตามมาตรา 31 (2) อย่างไรก็ตามอำนาจของเจ้าอาวาสในการจัดการที่ดินของวัดมีขอบเขตจำกัด โดยเฉพาะในกรณีของการจำหน่ายหรือโอนที่ดินของวัด ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบจากมหาเถรสมาคมตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 15 (พ.ศ. 2535) ว่าด้วยการโอนอสังหาริมทรัพย์ของวัด นอกจากนี้ ในกรณีของการจัดหาประโยชน์จากที่ดินของวัด เช่น การให้เช่า ก็ต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ว่าด้วยการให้เช่าที่ดินหรืออาคาร ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับระยะเวลาการเช่า ค่าเช่า และข้อตกลงในสัญญาเช่า (สมุทร สงวนสิน, 2567)

สถานะทางกฎหมายของวัดในการถือครองที่ดินมีลักษณะพิเศษอีกประการหนึ่งคือ การที่ดินของวัดมีหลายประเภท ทั้งที่วัดโดยเฉพาะซึ่งหมายถึงเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส ที่ธรณีสงฆ์ซึ่งเป็นที่ดินที่มีผู้อุทิศให้แก่วัดหรือที่วัดจัดซื้อไว้ และที่กัลปนา ซึ่งเป็นที่ดินที่มีผู้อุทิศผลประโยชน์ให้แก่วัด แต่ละประเภทมีสถานะทางกฎหมายและหลักในการจัดการที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ การจัดการที่ดินของวัดยังต้องคำนึงถึง

ความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมที่ดิน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทในการกำกับดูแลและการจัดการที่ดินที่เกี่ยวข้องกับวัดด้วย ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานะทางกฎหมายของวัดในการถือครองที่ดินจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการจัดการที่ดินของวัดให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมายและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อพระพุทธศาสนา

2. การได้มาซึ่งที่ดินของวัด สามารถได้มาซึ่งที่ดินได้หลายวิธี วิธีที่พบมากที่สุด คือ การรับบริจาคหรือการอุทิศที่ดินจากพุทธศาสนิกชน ซึ่งสามารถทำได้ทั้งในระหว่างที่ผู้บริจาคมิชีวิตอยู่โดยการโอนกรรมสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 519 หรือโดยพินัยกรรมเมื่อผู้บริจาคถึงแก่ความตายตามมาตรา 1646 ในกรณีของการอุทิศโดยการโอนกรรมสิทธิ์ทางทะเบียนนั้น ต้องมีการจดทะเบียนการให้ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งโดยทั่วไปจะเป็นเจ้าพนักงานที่ดิน โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้รับโอนในนามของวัด นอกจากการรับบริจาคแล้ว วัดยังอาจได้มาซึ่งที่ดินโดยการซื้อด้วยเงินบริจาคหรือเงินผลประโยชน์ของวัด ซึ่งต้องมีการจดทะเบียนการซื้อขายตามมาตรา 456 หรือโดยการแลกเปลี่ยนกับทรัพย์สินอื่นของวัดตามมาตรา 518 ทั้งนี้ การซื้อหรือแลกเปลี่ยนที่ดินของวัดต้องได้รับความเห็นชอบจากมหาเถรสมาคมตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 15 (พ.ศ. 2535) ด้วย

ในบางกรณี วัดอาจได้มาซึ่งที่ดินโดยการจัดตั้งวัดใหม่บนที่ดินที่มีผู้อุทิศให้หรือบนที่ดินของรัฐ หากเป็นกรณีการจัดตั้งวัดบนที่ดินของรัฐ เช่น ที่ป่าสงวนแห่งชาติหรือที่สาธารณประโยชน์ จะต้องมีการดำเนินการตามขั้นตอนที่กฎหมายเฉพาะกำหนด เช่น พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 หรือประมวลกฎหมายที่ดิน โดยต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อน นอกจากนี้ วัดยังอาจได้มาซึ่งที่ดินโดยการครอบครองปรปักษ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1382 หากวัดได้ครอบครองที่ดินต่อเนื่องกันเป็นเวลา 10 ปีสำหรับกรณีทั่วไปหรือ 5 ปีสำหรับกรณีที่ได้มาโดยเสียค่าตอบแทนและมีการจดทะเบียนการได้มา โดยการครอบครองนั้นต้องเป็นการครอบครองโดยสงบ โดยเปิดเผย และด้วยเจตนาเป็นเจ้าของ

3. การออกเอกสารสิทธิ์และการจดทะเบียนสิทธิในที่ดินของวัด การออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินของวัดเป็นไปตามหลักเกณฑ์ทั่วไปในประมวลกฎหมายที่ดิน แต่มีลักษณะพิเศษบางประการที่แตกต่างจากการออกเอกสารสิทธิ์ให้แก่บุคคลทั่วไป กล่าวคือ เมื่อมีการจัดตั้งวัดอย่างถูกต้องตามกฎหมายแล้ว วัดมีสิทธิยื่นคำขอออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินที่เป็นที่ตั้งวัดต่อเจ้าพนักงานที่ดิน โดยเอกสารสิทธิ์ที่วัดอาจได้รับมีหลายประเภทขึ้นอยู่กับสถานะของที่ดิน เช่น โฉนดที่ดิน น.ส. 3 หรือ น.ส. 3 ก. โดยทั่วไป การออกเอกสารสิทธิ์ให้แก่วัดต้องมีหลักฐานยืนยันว่าที่ดินนั้นเป็นที่ตั้งของวัดจริง เช่น หนังสือสำคัญสำหรับที่ดินวัด (แบบ ว.ก.) หลักฐานการได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา หรือประกาศกระทรวง

ศึกษาธิการเรื่องการจัดตั้งวัด ในกรณีที่มีที่ดินที่ธรณีสงฆ์ซึ่งอยู่นอกเขตที่ตั้งวัด วัดก็สามารถยื่นคำขอออกเอกสารสิทธิสำหรับที่ดินที่ธรณีสงฆ์ได้เช่นกัน แต่ต้องมีหลักฐานแสดงว่าที่ดินนั้นเป็นของวัด เช่น หนังสือสำคัญสำหรับที่ดินวัด (แบบ จ.ล.) สัญญาซื้อขาย หรือหลักฐานการบริจาค การจดทะเบียนสิทธิในที่ดินของวัดมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากการจดทะเบียนสิทธิทั่วไป โดยเฉพาะในกรณีของการโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินของวัด ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบจากมหาเถรสมาคมตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 15 (พ.ศ. 2535) ก่อนเจ้าพนักงานที่ดินจึงจะรับจดทะเบียนการโอนได้ ในทางปฏิบัติ เมื่อวัดประสงค์จะโอนที่ดินของวัด เจ้าอาวาสจะต้องยื่นคำขอความเห็นชอบต่อมหาเถรสมาคมผ่านสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้ว จึงจะสามารถนำหลักฐานไปยื่นขอจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานที่ดินได้ อนึ่ง ในกรณีของการจดทะเบียนการได้มาซึ่งที่ดินของวัด เช่น การรับให้หรือการซื้อที่ดิน ก็ต้องมีหลักฐานแสดงการได้รับอนุญาตจากมหาเถรสมาคมเช่นกัน ยกเว้นกรณีการรับที่ดินที่มีผู้ยกให้โดยไม่มีค่าตอบแทนและไม่มีเงื่อนไขซึ่งไม่ต้องขออนุญาตมหาเถรสมาคมก่อน

4. การดูแลและจัดการที่ดินของวัด เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสในฐานะผู้แทนของวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 37 (2) ที่กำหนดให้เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี โดยในการจัดการที่ดินของวัดนั้น เจ้าอาวาสต้องคำนึงถึงประโยชน์ของวัดเป็นสำคัญและต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบและมติมหาเถรสมาคมที่เกี่ยวข้อง ในกรณีของการให้เช่าที่ดินหรืออาคารของวัด เจ้าอาวาสต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับระยะเวลาการเช่า ค่าเช่า และข้อตกลงในสัญญาเช่า โดยสัญญาเช่าที่มีระยะเวลาเกิน 3 ปี หรือสัญญาเช่าที่วัดได้รับค่าเช่าเกินกว่า 3 ปีล่วงหน้า หรือสัญญาเช่าที่มีจำนวนเงินค่าเช่ารวมตลอดอายุสัญญาเกินกว่า 50,000 บาท จะต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ว่าราชการจังหวัดหรือจากกรมการศาสนา (ปัจจุบันคือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ) ก่อน นอกจากนี้ สัญญาเช่าที่มีกำหนดระยะเวลาเกินกว่า 3 ปี จะต้องจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 538 ด้วย (บัญญัติ สุชีวะ, 2551)

สรุปได้ว่า กฎหมายที่ดินและการครอบครองในนามวัดมีความสำคัญต่อการดำรงอยู่และการดำเนินกิจการของวัดในประเทศไทย โดยวัดมีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนซึ่งสามารถถือกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดินได้ในนามของวัด โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนในการจัดการทรัพย์สิน แต่อำนาจของเจ้าอาวาสมีขอบเขตจำกัด โดยเฉพาะในกรณีของการจำหน่ายหรือโอนที่ดินของวัด ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบจากมหาเถรสมาคม วัดสามารถได้มาซึ่งที่ดินได้หลายวิธี ทั้งการรับบริจาค การซื้อด้วยเงินของวัด การแลกเปลี่ยน การจัดตั้งวัดใหม่บนที่ดินที่มีผู้อุทิศให้หรือบนที่ดินของรัฐและการครอบครอง

ปรปักษ์ การออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินของวัดเป็นไปตามหลักเกณฑ์ทั่วไปในประมวลกฎหมายที่ดิน แต่มีลักษณะพิเศษบางประการ โดยต้องมีหลักฐานยืนยันว่าที่ดินนั้นเป็นที่ตั้งของวัดจริง เช่น หนังสือสำคัญสำหรับที่ดินวัด หลักฐานการได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา หรือประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องการตั้งวัด การดูแลและจัดการที่ดินของวัดเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสในฐานะผู้แทนของวัด โดยต้องคำนึงถึงประโยชน์ของวัดเป็นสำคัญและปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และมติมหาเถรสมาคมที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่ดินจะให้เช่าที่ดินหรืออาคาร จะต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับระยะเวลาการเช่า ค่าเช่า และข้อตกลงในสัญญาเช่า

พ.ร.บ. คณะสงฆ์ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายหลักที่กำหนดโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์และการบริหารกิจการพระศาสนา รวมถึงการจัดการทรัพย์สินของวัดและคณะสงฆ์ โดยมีทั้งบทบัญญัติระดับพระราชบัญญัติและกฎหมายมหาเถรสมาคม กฎกระทรวง ระเบียบ และคำสั่งที่ออกตามความในกฎหมายดังกล่าว (พระอุดมสิทธินายก และคณะ, 2560)

1. สถานะนิติบุคคลของวัด มาตรา 31 ทวิ บัญญัติให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล ส่งผลให้วัดมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายแยกต่างหากจากพระภิกษุ สามารถถือครองทรัพย์สิน ทำนิติกรรม และเป็นคู่ความในคดีได้ โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนวัดในกิจการทั่วไป รวมถึงการจัดการทรัพย์สินตามมาตรา 31 (2) กรณีไม่มีเจ้าอาวาสหรือผู้รักษาการแทน มาตรา 32 กำหนดให้ผู้อาวุโสสงฆ์ทำหน้าที่ดังกล่าว (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม สถาบันพระสงฆ์สงฆ์, 2564) อย่างไรก็ตาม วัดมีลักษณะเฉพาะในฐานะศาสนสถาน ทำให้ทรัพย์สินบางประเภท เช่น ศาสนวัตถุ อาจมีสถานะพิเศษตามกฎหมายและอยู่ภายใต้ข้อจำกัดมากกว่านิติบุคคลทั่วไป

2. การจำแนกศาสนสมบัติ มาตรา 40 แบ่งศาสนสมบัติออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1. ศาสนสมบัติกลาง และ 2. ศาสนสมบัติของวัด ศาสนสมบัติกลางอยู่ในความดูแลของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งถือเป็นเจ้าของตามกฎหมาย ส่วนศาสนสมบัติของวัดอยู่ในความดูแลของเจ้าอาวาส โดยต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวงและกฎหมายมหาเถรสมาคมที่เกี่ยวข้อง การจำแนกดังกล่าวมีผลโดยตรงต่อผู้มีอำนาจจัดการและหลักเกณฑ์การใช้ประโยชน์ทรัพย์สิน

3. อำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส มาตรา 37 (2) กำหนดให้เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี และมาตรา 31 (2) ให้เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนวัดในการทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน อย่างไรก็ตาม การดำเนินการที่มีนัยสำคัญ

เช่น การโอนอสังหาริมทรัพย์หรือการให้เช่าระยะยาว ต้องได้รับความเห็นชอบตามกฎหมาย เถรสมาคมและระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบและสร้างกลไก ตรวจสอบถ่วงดุล

4. บทบาทของมหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มาตรา 15 ตรี (3) ให้อำนาจมหาเถรสมาคมควบคุมและกำกับการบริหารคณะสงฆ์ รวมถึงการออกกฎหมายเถรสมาคมเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สิน (สำนักงานศาสนสมบัติ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2567) ส่วนสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีหน้าที่ดูแลศาสนสมบัติกลางตามมาตรา 40 รวมทั้งกำกับ ตรวจสอบ และให้คำแนะนำแก่วัดในการจัดการศาสนสมบัติของวัด เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบที่กำหนด

5. การยกเลิกวัดและทรัพย์สินวัดร้าง มาตรา 31 กำหนดให้การยกเลิกวัดต้องตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และเมื่อยกเลิกแล้ว ทรัพย์สินของวัดตกเป็นศาสนสมบัติกลาง ซึ่งอยู่ในการดูแลของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ การจัดการทรัพย์สินวัดร้างอาจเผชิญปัญหา เช่น การบุกรุกหรือความไม่ชัดเจนด้านเอกสารสิทธิ

สรุปได้ว่า คณะสงฆ์หรือเจ้าอาวาสมีความเกี่ยวเนื่องกับทรัพย์สินของวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้วางโครงสร้างกฎหมายที่สำคัญเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของวัดและคณะสงฆ์ โดยมีการกำหนดสถานะนิติบุคคลของวัด ซึ่งทำให้วัดสามารถเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองในทรัพย์สินต่าง ๆ ได้ตามกฎหมาย มีการจำแนกประเภทของศาสนสมบัติออกเป็นศาสนสมบัติกลางและศาสนสมบัติของวัด ซึ่งมีผู้มีอำนาจจัดการและหลักเกณฑ์ในการจัดการที่แตกต่างกัน โดยศาสนสมบัติกลางอยู่ในการดูแลของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ส่วนศาสนสมบัติของวัดอยู่ในการดูแลของเจ้าอาวาส กฎหมายได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสในการเป็นผู้แทนของวัดและเป็นผู้จัดการดูแลทรัพย์สินของวัด โดยเฉพาะในมาตรา 37 (2) ที่กำหนดให้เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี อย่างไรก็ตาม อำนาจของเจ้าอาวาสมีขอบเขตจำกัดและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของมหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ นอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดกระบวนการในการยกเลิกวัดและการจัดการทรัพย์สินของวัดร้าง ซึ่งเมื่อมีการยกเลิกวัดโดยพระราชกฤษฎีกาแล้ว ทรัพย์สินของวัดนั้นจะตกเป็นศาสนสมบัติกลาง

กฎหมายภาษีและการบริจาคในนามวัด

กฎหมายภาษีและการบริจาคในนามวัดมีความสำคัญต่อการดำเนินกิจการของวัด และการส่งเสริมการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ระบบกฎหมายภาษีของไทยได้กำหนดสิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับวัดและผู้บริจาคทรัพย์สินให้แก่วัดไว้หลายประการ

ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงนโยบายของรัฐในการสนับสนุนกิจการทางศาสนา ในขณะเดียวกัน กฎหมายก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีดังกล่าว เพื่อป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษีและการใช้ช่องว่างของกฎหมายในทางที่ไม่ถูกต้อง การเข้าใจ กฎหมายภาษีและการบริจาคในนามวัดจึงมีความสำคัญทั้งต่อวัดในฐานะผู้รับบริจาคและ ต่อพุทธศาสนิกชนในฐานะผู้บริจาค เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง และได้รับประโยชน์ตามที่กฎหมายกำหนด กฎหมายภาษีและการบริจาคในนามวัด มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. สถานะทางภาษีของวัดและการยกเว้นภาษีสำหรับวัด วัดในฐานะองค์การ หรือสถานสาธารณกุศลตามประมวลรัษฎากร มาตรา 47(7)(ข) ได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้ นิติบุคคลสำหรับเงินได้ทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นเงินได้จากการรับบริจาค การจัดกิจกรรมหาทุน หรือเงินได้จากการจัดหาประโยชน์ในทรัพย์สินของวัด เช่น ค่าเช่าที่ดินหรืออาคาร ดอกเบี้ย เงินฝากธนาคาร หรือเงินปันผลจากการลงทุน การยกเว้นภาษีดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ เพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจการของวัดในฐานะองค์กรทางศาสนาที่ไม่แสวงหากำไร อย่างไรก็ตาม การยกเว้นภาษีดังกล่าวมีเงื่อนไขว่าวัดจะต้องได้รับการจัดตั้งอย่างถูกต้อง ตามกฎหมาย กล่าวคือ ต้องเป็นวัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาหรือได้รับอนุญาตให้ตั้ง วัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และต้องเป็นองค์การหรือสถานสาธารณกุศล ตามประกาศกระทรวงการคลังเกี่ยวกับภาษีเงินได้และภาษีมูลค่าเพิ่ม (ฉบับที่ 2) เรื่อง กำหนดองค์การ สถานสาธารณกุศล สถานพยาบาลและสถานศึกษา ตามมาตรา 47(7)(ข) แห่งประมวลรัษฎากร (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม สถาบันพระสังฆาธิการ, 2564) นอกจากการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลแล้ว วัดยังได้รับการยกเว้นภาษีอื่น ๆ อีกหลายประเภท เช่น ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างตามพระราชบัญญัติ ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 มาตรา 8(4) ที่กำหนดให้ทรัพย์สินที่เป็นที่ตั้งของ ศาสนสถานหรือที่ประกอบศาสนกิจเฉพาะส่วนที่มีได้ใช้หาผลประโยชน์ได้รับการยกเว้นภาษี นอกจากนี้ วัดยังได้รับการยกเว้นภาษีป้ายตามพระราชบัญญัติภาษีป้าย พ.ศ. 2510 มาตรา 8(3) สำหรับป้ายของสถานศึกษาและสถานพยาบาลสาธารณะของรัฐ องค์การของรัฐบาล ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์การของรัฐบาล สถานศึกษาเอกชนตามกฎหมายว่าด้วย สถานศึกษาเอกชน สถานพยาบาลเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาลและ การประกอบกิจการของมูลนิธิหรือองค์การที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา การสาธารณกุศล หรือใช้เพื่อการพิจารณาพิพากษาคดี การยกเว้นภาษีเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงนโยบายของ รัฐในการส่งเสริมกิจการทางศาสนาและการยกย่องให้ศาสนามีบทบาทสำคัญในสังคมไทย

2. สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับผู้บริจาคให้แก่วัด ประมวลรัษฎากรได้กำหนด สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับผู้บริจาคทรัพย์สินให้แก่วัดหรือองค์การศาสนาไว้หลาย

ประการ โดยผู้บริจาคสามารถนำเงินบริจาคหรือมูลค่าของทรัพย์สินที่บริจาคไปหักเป็นค่าลดหย่อนหรือค่าใช้จ่ายในการคำนวณภาษีเงินได้ได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด กรณีของบุคคลธรรมดา มาตรา 47(7)(ข) แห่งประมวลรัษฎากร กำหนดให้ผู้บริจาคสามารถนำเงินบริจาคหรือมูลค่าของทรัพย์สินที่บริจาคให้แก่วัดหรือองค์การศาสนาที่ทางราชการรับรองไปหักเป็นค่าลดหย่อนในการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยสามารถหักได้เท่าจำนวนที่บริจาค แต่ไม่เกินร้อยละ 10 ของเงินได้พึงประเมินหลังจากหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อนอื่น ๆ แล้ว กรณีของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล มาตรา 65 ตรี(3)(ข) แห่งประมวลรัษฎากร กำหนดให้ผู้บริจาคสามารถนำเงินบริจาคหรือมูลค่าของทรัพย์สินที่บริจาคให้แก่วัดหรือองค์การศาสนาที่ทางราชการรับรองไปหักเป็นค่าใช้จ่ายในการคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคลได้เท่าจำนวนที่บริจาค แต่ไม่เกินร้อยละ 2 ของกำไรสุทธิ (พระมหาสุชนันท์ สุนนโท (รุจิเวทย์), 2557) การที่กฎหมายกำหนดสิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับผู้บริจาคให้แก่วัดเช่นนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้มีการบริจาคทรัพย์สินเพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนามากขึ้น อย่างไรก็ตาม การได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีดังกล่าวมีเงื่อนไขหลายประการที่ผู้บริจาคจะต้องปฏิบัติตาม เช่น ต้องมีหลักฐานการบริจาคที่ถูกต้อง ซึ่งโดยทั่วไปจะเป็นใบเสร็จรับเงินหรือหนังสือรับรองการบริจาคที่ออกโดยวัดหรือองค์การศาสนาที่ได้รับการรับรองจากทางราชการ ต้องเป็นการบริจาคทรัพย์สินที่ถูกต้องตามกฎหมาย และต้องไม่มีผลประโยชน์ตอบแทนใดๆ จากการบริจาค นอกจากนี้ ในกรณีของการบริจาคทรัพย์สินที่มีใช้เงิน เช่น ที่ดิน อาคาร หรือสังหาริมทรัพย์อื่น ๆ จะต้องมีการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินที่บริจาคอย่างถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กรมสรรพากรกำหนดเพื่อใช้เป็นฐานในการคำนวณค่าลดหย่อนหรือค่าใช้จ่ายทางภาษี

3. หลักเกณฑ์และวิธีการบริจาคทรัพย์สินให้แก่วัด การบริจาคทรัพย์สินให้แก่วัดสามารถทำได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับประเภทของทรัพย์สินที่บริจาคและวัตถุประสงค์ของการบริจาค ในกรณีของการบริจาคเงิน ผู้บริจาคสามารถบริจาคได้โดยตรงหรือผ่านช่องทางอื่น ๆ เช่น การโอนเงินผ่านบัญชีธนาคารของวัด หรือการบริจาคผ่านกล่องรับบริจาค โดยวัดมีหน้าที่ต้องออกใบเสร็จรับเงินหรือหนังสือรับรองการบริจาคให้แก่ผู้บริจาคตามหลักเกณฑ์ที่กรมสรรพากรกำหนด เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการขอรับสิทธิประโยชน์ทางภาษี ในกรณีของการบริจาคสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดินหรืออาคาร การบริจาคจะมีผลสมบูรณ์ต่อเมื่อได้มีการจดทะเบียนการให้ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 525 โดยผู้มีอำนาจจัดการแทนวัด ซึ่งโดยทั่วไปจะเป็นเจ้าอาวาส จะต้องเป็นผู้รับการโอนกรรมสิทธิ์ในนามของวัด และในกรณีที่การบริจาคสังหาริมทรัพย์มีมูลค่าสูงหรือมีเงื่อนไขพิเศษ อาจต้องได้รับความเห็นชอบจากมหาเถรสมาคมหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติก่อน

4. การจัดการเงินบริจาคและทรัพย์สินของวัด การจัดการเงินบริจาคและทรัพย์สินของวัดต้องเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง โดยกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ได้กำหนดหลักเกณฑ์สำคัญหลายประการเกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด โดยเฉพาะในเรื่องของการเก็บรักษาเงินของวัด กล่าวคือ เงินของวัดที่มีจำนวนเกินสามพันบาทขึ้นไป ต้องเก็บรักษาไว้ในตู้หรือกล่องของวัด หรือฝากธนาคาร หรือฝากไว้กับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติตามข้อ 6 และการเบิกจ่ายเงินของวัดต้องเป็นไปตามอำนาจหน้าที่และเพื่อประโยชน์ของวัด โดยเจ้าอาวาสลงนามในเช็คร่วมกับไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดตามข้อ 7 นอกจากนี้ วัดยังต้องจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายและบัญชีทรัพย์สินของวัดตามแบบที่กำหนด เพื่อให้สามารถตรวจสอบการจัดการเงินและทรัพย์สินของวัดได้ และต้องมีการรายงานทางการเงินต่อเจ้าคณะผู้ปกครองตามลำดับชั้นและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติตามที่กำหนด ในการจัดการเงินบริจาคและทรัพย์สินของวัด เจ้าอาวาสและผู้เกี่ยวข้องต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการบริจาคและประโยชน์ของวัดเป็นสำคัญ โดยต้องใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินของวัดอย่างประหยัด คุ่มค่า และโปร่งใส มีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ และมีการตรวจสอบและควบคุมการใช้จ่ายอย่างเข้มงวด เพื่อป้องกันการรั่วไหลหรือการใช้จ่ายอย่างไม่เหมาะสม นอกจากนี้ ในกรณีที่วัดมีเงินหรือทรัพย์สินเหลือจากการใช้จ่ายตามปกติ วัดอาจพิจารณานำเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวไปหาประโยชน์ได้ตามความเหมาะสม เช่น การฝากเงินในธนาคาร การลงทุนในพันธบัตรรัฐบาล หรือการให้เช่าที่ดินหรืออาคาร แต่การจัดการหาประโยชน์ดังกล่าวต้องเป็นไปตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ไม่มีความเสี่ยงสูงเกินไป และต้องไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย การจัดการเงินบริจาคและทรัพย์สินของวัดอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริจาคและสังคมโดยรวม ซึ่งจะส่งผลดีต่อการระดมทุนและการดำเนินงานของวัดในระยะยาว (สำนักงานศาสนสมบัติ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2567)

สรุปได้ว่า กฎหมายภาษีและการบริจาคในนามวัดมีสาระสำคัญครอบคลุมประเด็นที่สนับสนุนบทบาทและการดำเนินงานของวัดในประเทศไทย โดยรัฐได้กำหนดสถานะพิเศษทางภาษีให้แก่วัดในฐานะองค์กรหรือสถานสาธารณกุศลตามประมวลรัษฎากรทำให้วัดได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง และภาษีป้ายสำหรับกิจการที่เกี่ยวข้องกับศาสนา โดยมีเงื่อนไขว่าวัดต้องได้รับการจัดตั้งอย่างถูกต้องตามกฎหมาย สำหรับผู้บริจาคให้แก่วัด กฎหมายกำหนดสิทธิประโยชน์ทางภาษีไว้อย่างชัดเจน โดยบุคคลธรรมดาสามารถนำเงินบริจาคไปหักเป็นค่าลดหย่อนได้ไม่เกินร้อยละ 10 ของเงินได้พึงประเมินหลังหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อนอื่น ๆ ส่วนนิติบุคคลสามารถนำไปหักเป็น

ค่าใช้จ่ายได้ไม่เกินร้อยละ 2 ของกำไรสุทธิ ทั้งนี้ การบริจาคต้องมีหลักฐานที่ถูกต้อง เช่น ใบเสร็จรับเงินหรือหนังสือรับรองการบริจาคตามที่กรมสรรพากรกำหนด การจัดการเงินบริจาคและทรัพย์สินของวัดต้องเป็นไปตามกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ซึ่งกำหนดให้มีการเก็บรักษาเงินอย่างปลอดภัย จัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายและบัญชีทรัพย์สินตามแบบที่กำหนด และมีการตรวจสอบทางการเงินอย่างเป็นระบบ การใช้จ่ายต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการบริจาคและเพื่อประโยชน์ของวัด

เรื่องใหม่ของคณะสงฆ์

ในปัจจุบันปัญหาการเงินการบัญชีเป็นเรื่องใหม่ในวงการคณะสงฆ์ ถือว่าเป็นเรื่องใหม่แก่คณะสงฆ์และสร้างความกังวลกับคณะสงฆ์อย่างมาก กรมสรรพากรส่งหนังสือแจ้งด่วนที่สุดถึงสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ระบุใบอนุโมทนาบัตรออกเป็นกระดาษได้ แต่ใช้ในการหักลดหย่อนภาษีไม่ได้ ชีววัดยังไม่เข้าระบบต้องรีบไปลงทะเบียนกับสรรพากร พื้นที่-ธนาการ เริ่ม 1 ม.ค. 2569 เป็นต้นไป

หลังจากปัญหาเรื่องเงินบริจาควัดและระบบบัญชีวัด กำลังประเด็นที่สังคมตั้งคำถามถึงความโปร่งใสของระบบบัญชีบริจาคของวัด กรมสรรพากร โดยนายปิ่นสาย สุรัสวดี ได้มีหนังสือด่วนที่สุดถึงผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เรื่องการพัฒนาวิธีการใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับการบริจาคให้แก่วัดวาอาราม โดยให้ใช้ระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ (e-Donation) ของกรมสรรพากร

หนังสือระบุว่า ตามที่รัฐบาลมีนโยบายที่จะพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) เพื่อยกระดับบริการภาครัฐให้ประชาชนได้รับความสะดวกและความรวดเร็วเพิ่มขึ้นนั้น กรมสรรพากรในฐานะหน่วยงานที่ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้บริจาคให้แก่วัดวาอารามจะดำเนินการปรับปรุงกฎหมาย เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้บริจาคให้แก่วัดวาอาราม มูลนิธิ สมาคม กองทุน และองค์การที่ได้รับการประกาศโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังให้เป็นองค์การหรือสถานสาธารณกุศล ใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส โดยไม่ต้องเก็บหลักฐานการบริจาค และได้รับเงินคืนภาษีรวดเร็วมากขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกและลดภาระให้หน่วยรับบริจาคไม่ต้องจัดทำและเก็บหลักฐานการรับบริจาคเป็นกระดาษ ตลอดจนเพื่อส่งเสริมความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือของหน่วยรับบริจาค การปรับปรุงกฎหมายข้างต้นจะเป็นการกำหนดให้การบริจาคให้แก่วัดวาอาราม มูลนิธิ สมาคม กองทุน และองค์การต่าง ๆ ซึ่งผู้บริจาคได้รับสิทธิหักลดหย่อนเงินบริจาค หรือหักรายจ่ายการบริจาค ต้องใช้ระบบ e-Donation ของกรมสรรพากรเท่านั้น ทั้งนี้ โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2569 เป็นต้นไป

สรุปได้ว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับที่ดินวัดหรือว่าสิทธิ์ของวัดในการเป็นนิติบุคคลที่มีเจ้าอาวาสเป็นผู้ดูแลจึงมีความสำคัญต่อการปกครองวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย รวมถึง สิทธิต่าง ๆ ในการบริหารจัดการภายในทำให้วัดมีประโยชน์ทั้งในเรื่องของกฎหมาย และในเรื่องของการอยู่กับสังคม รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคในนามวัดจะเป็นประโยชน์ให้แก่สังคมและวัดสามารถที่จะแสดงความบริสุทธิ์ผ่านระบบบริจาคที่กรมสรรพากรได้จัดไว้ตามที่เป็นอย่างต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทำให้เกิดความล้นกลุ่มและสามารถพัฒนากฎหมายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นโดยเหมาะสมกับผู้ปฏิบัติและผู้ปฏิบัติสามารถที่จะจัดทำได้โดยไม่กีดกันและสามารถทำได้โดยง่ายต่อการตรวจสอบต่อไป

สรุป

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ได้กำหนดให้วัดมีสถานะเป็นนิติบุคคลสามารถถือครองทรัพย์สินและดำเนินนิติกรรมได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย มีการแบ่งศาสนสมบัติออกเป็นศาสนสมบัติกลางและศาสนสมบัติของวัด พร้อมกำหนดบทบาทของเจ้าอาวาส มหาเถรสมาคม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในการกำกับดูแล เพื่อให้การจัดการทรัพย์สินเป็นไปอย่างมีระเบียบ โปร่งใส และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ กฎหมายด้านภาษีและการบริจาค ชี้ให้เห็นว่า วัดได้รับการยกเว้นภาษีในหลายกรณี ขณะที่ผู้บริจาคสามารถใช้สิทธิหักลดหย่อนภาษีตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด พร้อมเน้นความสำคัญของหลักฐานการบริจาคและระบบบัญชีที่ถูกต้องในบริบทปัจจุบัน ผู้เขียนสะท้อนถึงการปรับตัวของคณะสงฆ์สู่ระบบดิจิทัล เช่น ระบบ e-Donation เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือ สรุปได้ว่า บทความมุ่งเสนอความรู้ทางกฎหมายที่ช่วยให้วัดสามารถบริหารทรัพย์สินและเงินบริจาคได้อย่างถูกต้อง ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมในยุคใหม่

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐ อุตริเชียร และอารดา ชัยเสนา. (2566). การคุ้มครองดูแลรักษาศาสนสมบัติของวัดในพุทธศาสนา. *วารสารสถาบันวิจัยพินิตธรรม*, 10(1), 197-210.
- บัญญัติ สุชีวะ. (2551). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์*. กรุงเทพฯ: พลสยาม พรินต์ติ้ง.
- พระมหาสุนนท์ สุนนโท (รุจิเวทย์). (2557). *การพัฒนาารูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา* (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอุดมสิทธินายก และคณะ. (2560). การจัดการทรัพย์สินของพระพุทธศาสนา. *วารสารมจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2-05), 411-422.

- สมุทร สงวนสิน. (2566). การดำเนินการเกี่ยวกับศาสนสมบัติของวัด. *วารสารวิชาการสังคมศาสตร์วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด*, 2(2), 84–94.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม สถาบันพระสังฆาธิการ. (2564). *คู่มือพระสังฆาธิการ ฉบับพระสังฆาธิการ* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานศาสนสมบัติ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2567). *คู่มือการดูแล รักษา และจัดการศาสนสมบัติ พ.ศ. 2567*. นครปฐม: สำนักงานศาสนสมบัติ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.